

АКТИВНОСТИ МИНИСТАРСТВА ПРАВДЕ У ПРОЦЕСУ ПРИБЛИЖАВАЊА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

Усвојени закони

Министарство правде је израдило Нацрт закона о Агенцији за борбу против корупције, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о финансирању политичких странака, Нацрт закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, Нацрт закона о одговорности правних лица за кривична дела, Нацрт закона о заштити података о личности и Нацрт закона о потврђивању Додатног протокола на Конвенцију Савета Европе о заштити лица у односу на аутоматску обраду података о личности, а који се односи на надзорне органе и прекогранични проток информација. Сви Предлози закона су 23. октобра 2008. године усвојени у Народној скупштини.

Најзначајније одредбе Закона о Агенцији за борбу против корупције су везане за оснивање, надлежност, организацију и начин рада Агенције за борбу против корупције, правила у вези са спречавањем сукоба интереса, пријављивање имовине функционера, као и поступак и одлучивање у случају повреде овог закона.

Закон о изменама и допунама Закона о финансирању политичких странака прописује да се надлежности Републичке изборне комисије, Одбора за финансије Народне скупштине и министра финансија, предвиђене Законом о финансирању политичких странака преносе на Агенцију за борбу против корупције, а што је у складу са Националном стратегијом за борбу против корупције.

Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела уређује услове, поступак и органе надлежне за откривање, одузимање и управљање имовином проистеклом из кривичног дела. Овим законом предвиђа се оснивање Дирекције за управљање одузетом имовином, као органа у саставу Министарства правде. Основна функција Дирекције биће управљање одузетом имовином проистеклом из кривичног дела, предметима кривичног дела, имовинском користи прибављеном кривичним делом и имовином датом на име јемства у кривичном поступку. Дирекција ће управљати и имовинском користи проистеклом из привредног преступа односно прекршаја. Дирекција за управљање одузетом имовином ће бити успостављена до 01. марта 2009. године.

Закон о одговорности правних лица за кривична дела регулише услове одговорности правних лица за кривична дела, кривичне санкције које се могу изрећи правним лицима и правила поступка у којем се одлучује о одговорности правних лица, изрицање кривичних санкција, доношење одлуке о рехабилитацији, престанак мера безбедности или правне последице осуде и извршење судских одлука.

Законом о заштити података о личности детаљно је уређена заштита података о личности, обрада и коришћење ових података, права грађана на увид у своје личне податке, као и орган надлежан за вршење надзора над спровођењем овог закона и заштиту права грађана, у складу са законом. Послове заштите података о личности обављаће досадашњи Повереник за информације од јавног значаја, који сходно одредбама закона, постаје надлежан и за заштиту података о

личности и у складу са одредбама закона постаје Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности. Повереник је самостални државни орган који је независан у вршењу своје надлежности.

Законом о потврђивању Додатног протокола на Конвенцију Савета Европе о заштити лица у односу на аутоматску обраду података уређују се надзорни органи у државама странама уговорницама Конвенције, односно Додатног протокола, као и прекогранични проток личних података до примаоца који није у надлежности стране уговорнице Конвенције.

Закони у скупштинској процедури

Министарство правде је израдило нацрте сета правосудних закона, које је Влада 31. октобра 2008. године, у форми предлога закона, упутила Народној скупштини на разматрање и усвајање. У Парламенту је завршена начелна расправа о овим предлозима и у току је расправа у појединостима. Реч је о следећим предлозима закона: Предлог закона о судијама, Предлог закона о уређењу судова, Предлог закона о Високом савету судства, Предлог закона о Државном већу тужилаца, Предлог закона о јавном тужилаштву, Предлог закона о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава и Предлог закона о изменама и допунама Закона о прекршајима.

Предлогом закона о судијама регулише се статус судија, посебно имајући у виду независност, самосталност и непристрасност судија. Уређена су и питања начина именовања и разрешења судија, трајности судијске функције, право на удруживање и обавеза судија на стручан и савестан рад у циљу решавања предмета у разумном року.

Предлогом закона о уређењу судова одређене су врсте и надлежности судова. Највиши суд у Републици Србији је Врховни касациони суд. У Предлогу закона постоје две врсте судова, а то су судови опште и посебне надлежности. Судови опште надлежности су: основни судови, виши судови, апелациони судови, а судови посебне надлежности су привредни судови, Привредни апелациони суд, прекршајни судови, Виши прекршајни суд и Управни суд.

Предлогом закона о Високом савету судства установљава се Високи савет судства као независан и самосталан орган који обезбеђује и гарантује самосталност и независност судова и судија. Независност и самосталност Високог савета судства огледа се, пре свега, у томе да Високи савет судства самостално располаже средствима у складу са законом која се у буџету Републике Србије обезбеђују за његов рад. Сем тога, шест од једанаест чланова Високог савета судства чине судије са сталном судијском функцијом. Високи савет судства обезбеђује и гарантује самосталност судова и судија. То се остварује низом одредби овог закона које прописују да овај орган формулише критеријуме за избор судија, бира и разрешава судије, одлучује о престанку судијске функције, предлаже Народној скупштини кандидате за избор судија приликом првог избора, предлаже Народној скупштини избор и разрешење председника Врховног касационог суда и председника суда итд.

Предлог закона о Државном већу тужилаца установљава Државно веће тужилаца као самосталан орган који обезбеђује и гарантује самосталност јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца. Самосталност Државног већа тужилаца

огледа се у самосталном располагању средствима за рад у складу са законом, као и саставом и начином избора изборних чланова Државног већа тужилаца. Кроз одредбе о надлежности Државног већа тужилаца, које се пре свега, односе на утврђивање листе кандидата за избор Републичког јавног тужиоца и јавних тужилаца, предлагање кандидата за први избор за заменике јавног тужиоца и избор заменика јавних тужилаца, као и о престанку функција заменика јавних тужилаца, створени су услови да овај орган обезбеђује самосталност јавних тужилаца и њихових заменика. На овај начин обезбеђује се не само самосталност тужилаца и њихових заменика, већ и јачање њихове одговорности. Дакле, омогућава се већи утицај струке на избор и разрешење тужилаца и њихових заменика.

Предлог закона о јавном тужилаштву регулише организацију и надлежност јавних тужилаштава, услови и поступак за избор и престанак функције јавног тужиоца и заменика јавног тужиоца, права и дужности јавног тужиоца и заменика јавног тужиоца, вредновање рада јавног тужиоца и заменика јавног тужиоца, напредовање и дисциплинска одговорност јавног тужиоца и заменика јавног тужиоца. Тужилаштво за ратне злочине и Тужилаштво за организовани криминал предвиђена су као јавна тужилаштва посебне надлежности, а у складу са организацијом судова, постоје и основна, виша и апелациона јавна тужилаштва, надлежна за поступање пред одговарајућим судовима.

Предлогом закона о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава оснивају се прекршајни, основни, виши, привредни и апелациони судови, одређују њихова седишта и подручја на којима врше надлежност и одређују одељења Вишег прекршајног и Управног суда и подручја на којима врше надлежност. Такође се оснивају и основна, виша и апелациона тужилаштва и одређују њихова седишта и подручја.

Предлог закона о изменама и допунама Закона о прекршајима се доноси ради усклађивања надлежности прекршајних судова, Вишег прекршајног суда и органа управе надлежних за вођење прекршајног поступка са врстом и тежином прекршаја, као и бројем предмета у раду.

Закони у припреми

Завршене су радне верзије Закона о изменама и допунама Кривичног законика, Закона о изменама и допунама Законика о кривичном поступку, као и Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима.

Закон о изменама и допунама Кривичног законика се доноси ради усклађивања са међународним и европским стандардима, а Закон о изменама и допунама Законика о кривичном поступку ради усклађивања са одредбама Устава Републике Србије.

Закон о међународној правној помоћи у кривичним стварима ће на свеобухватан начин регулисати правну сарадњу у кривичним стварима са другим државама и одређеним међународним правним институцијама и тако допринети ефикаснијој и организованијој борби против разних видова криминала.

Планирана је и израда Закон о изменама и допунама Закона о државним органима и поступку за кривична дела организованог криминала и друга посебно

сложена кривична дела, ради постизања веће ефикасности у борби против организованог криминала.

Израђена је радна верзија Нацрта закона о ратификацији Конвенције Савета Европе о високотехнолошком криминалу, као и Нацрта закона о ратификацији Додатног протокола уз Конвенцију о високотехнолошком криминалу који се односи на инкриминацију дела расистичке и ксенофобичне природе извршених путем компјутерских система.

У току је израда Нацрта закона о ратификацији Конвенције Савета Европе о трговини људским бићима и Нацрта закона о ратификацији Конвенција Савета Европе о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма.

Усвајање ових закона у парламенту очекује се до краја године.

Борба против корупције

Борба против корупције представља један од приоритета Влада Републике Србије и Министарства правде у циљу успостављања владавине права и правне државе, али и у циљу испуњавања услова за либерализацију визног режима и убрзања процеса придруживања Републике Србије Европској унији.

Република Србија је до сада усвојила све међународне инструменте у области борбе против корупције које су донеле међународне организације чији је Србија члан:

- Закон о ратификацији Конвенције Уједињених нација против корупције ("Службени лист СЦГ-Међународни уговори", број 12/2005)
- Закон о потврђивању Грађанскоправне конвенције о корупцији ("Службени гласник РС-Међународни уговори", број 102/2007)
- Закон о потврђивању Кривичноправне конвенције о корупцији ("Службени лист СРЈ-Међународни уговори", број 2/2002) и ("Службени лист СЦГ-Међународни уговори", број 18/2005) и
- Закон о потврђивању Додатног протокола уз Кривичноправну конвенцију о корупцији ("Службени гласник РС-Међународни уговори", број 102/2007)

Влада РС је усвојила Националну стратегију за борбу против корупције децембра 2005. године и Акциони план за примену Националне стратегије за борбу против корупције 21. децембра 2006. године. Влада је формирала 2006. године Комисију за спровођење Националне стратегије за борбу против корупције и препоруке Групе држава за борбу против корупције (ГРЕКО).

Јуна 2006. године усвојен је Извештај о Заједничком првом и другом кругу евалуације РС од стране ГРЕКО-а који садржи 25 обавезујућих препорука. РС је остављено годину и по дана да испуни препоруке у вези са независношћу, специјализацијом и средствима којима располажу национални органи ангажовани на спречавању и борби против корупције, имовинском користи прибављеној од корупције, јачањем капацитета државне управе у борби против корупције (обука, Омбудсман, Повереник за информације од јавног значаја) и одговорности правних лица за кривична дела корупције.

На 38. пленарној седници ГРЕКО-а, која је одржана у периоду од 9. до 13. јуна 2008. године, усвојен је Извештај Групе држава за борбу против корупције (ГРЕКО) о усклађености Републике Србије за Заједнички први и други круг евалуације РС од стране овог комитета Савета Европе¹. ГРЕКО је позитивно оценио напор и рад државних органа РС у борби против корупције, посебно имајући у виду да су по свакој препоруци предузете активности од стране РС.

Од 25 препорука, Република Србија је испунила дванаест препорука које се односе на јавне набавке, дужину мандата јавног тужиоца, оснивање посебних одељења за борбу против корупције у тужилаштвима, сарадњу полиције и тужилаштва, програме обуке за полицајце и тужиоце, заштиту сведока, одузимање имовине, Акциони план за примену Националне Стратегије за борбу против корупције и механизам за рад над његовим спровођењем, увођење омбудсмана на централном и локалном нивоу, доступност информација од јавног значаја, обука државних службеника о борби против корупције и доношење кодекса понашања за државне службенике.

Тринаест препорука су делимично испуњене и Република Србија предузима мере у циљу њиховог потпуног испуњења. Део препорука је испуњен усвајањем одређених закона као што су: Закон о Агенцији за борбу против корупције (препоруке бр.17, 18. и 19), и Закон о одговорности правних лица за кривична дела (преорука 23.). Ови закони усвојени су 23. октобра 2008. године. Део препорука (препоруке бр.2. и 4) ће се испунити након усвајања сета правосудних закона (Закон о судијама, Закон о Високом савету судства, Закон о јавном тужилаштву, Закон о Државном већу тужилаца, Закон о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава). Сви наведени закони су прошли експертизу Савета Европе.

Законом о Агенцији за борбу против корупције уређује се оснивање, правни положај, надлежност, организација и начин рада Агенције, правила у вези са спречавањем сукоба интереса при вршењу јавних функција и пријављивањем имовине лица која врше јавне функције, поступак и одлучивање у случају повреде овог закона, увођење планова интегритета, као и друга питања од значаја за рад Агенције.

Агенција ће бити самосталан и независан државни орган одговоран Народној скупштини. Органи Агенције ће бити Одбор Агенције и директор Агенције. Одбор Агенције ће имати 9 чланова које ће бирати Народна скупштина.

Према закону, надлежности Агенција су следеће:

- надзире спровођење Националне стратегије за борбу против корупције, Акционог плана за примену Националне стратегије за борбу против корупције и секторских акционих планова;
- покреће поступак и изриче мере због повреде овог закона;
- решава о сукобу интереса;
- обавља послове у складу са законом којим је уређено финансирање политичких странака;
- даје мишљења и упутства за спровођење овог закона;

¹ Након усвајања извештаја од стране Владе Републике Србије 17. јуна скинута је ознака поверљивости и одобрено објављивање овог извештаја.

- даје иницијативе за измену и доношење прописа у области борбе против корупције;
- даје мишљења у вези са применом Стратегије, Акционог плана и секторских акционих планова;
- прати и обавља послове који се односе на организовање координације рада државних органа у борби против корупције;
- води регистар функционера;
- води регистар имовине и прихода функционера;
- пружа стручну помоћ у области борбе против корупције;
- сарађује са другим државним органима у припреми прописа у области борбе против корупције;
- даје смернице за израду планова интегритета у јавном и приватном сектору;
- уводи и спроводи програме обуке о корупцији, у складу са овим законом;
- води посебне евиденције у складу са овим законом;
- поступа по представкама правних и физичких лица;
- организује истраживања, прати и анализира статистичке и друге податке о стању корупције и др.

Агенција за борбу против корупције ће бити у потпуности функционална 01. јануара 2010. године.

Такође, закон садржи прецизне одредбе којима се уређује сукоб интереса при вршењу јавне функције, правила у вези са поклонима које функционер прима за време вршења јавне функције, начин пријављивања имовине функционера и лица повезаних са функционерима и праћење имовинског стања функционера, као и поступање и одлучивања Агенције у случају повреде овог закона.

Због повреде одредаба закона које се односе на непријављивање имовине или лажно давање података о имовини, функционерима ће се моћи изрећи и затворска казна од шест месеца до пет година. Уколико им се изрекне затворска казна, престаће им јавна функција и биће им забрањено да поново стичу јавне функције у року од десет година.

Међународна сарадња

Министарство правде планира да покрене поступак ратификације Конвенције Савета Европе о спречавању тероризма, као и Протокола којим се мења и допуњава Европска конвенција о сузбијању тероризма.

Министарство правде потписало је 27. октобра 2008. године Протокол о сарадњи са Министарством правде Републике Француске, којим се регулишу видови сарадње у области хармонизације прописа, модернизације правосуђа, усавршавања и обуке запослених у министарствима правде, реформе система за извршење санкција, као и сарадња у борби против организованог криминала, тероризма, трговине људима, прања новца, корупције и других кривичних дела са повећаним степеном друштвене опасности.

Усаглашени су текстови споразума о сарадњи Министарства правде Републике Србије са Министарством правде Републике Мађарске и

Министарством правде Републике Српске, чије се потписивање очекује у наредној години.

Eurojust

Министарство правде је у октобру 2008. године израдило Предлог основе за вођење преговора и закључивање споразума између Републике Србије и Eurojust-а. Министарство правде предузима све неопходне мере и активности како би се поменути уговор закључио у скорије време и успоставила Канцеларија за сарадњу са Eurojust-ом при Министарству правде.

Ефикасност и квалитет судства

У периоду од 1. јануара до 20. септембра 2008. године, Министарство правде поступало је по притужбама грађана на рад правосудних и прекршајних органа у 3 670 предмета. Највећи број притужби односио се на дужину трајања поступка. У наведеном периоду, а у складу са надлежностима из чл. 52, 66. и 71. Закона о уређењу судова и утврђеним приоритетима и циљевима Националне стратегије реформе правосуђа, Министарство правде је реализовало 10 надзора у јавним тужилаштвима, 18 надзора у судовима опште надлежности, 1 надзор у трговинском суду, као и 4 надзора у општинским органима за прекршаје.

Остале активности

У циљу даљег унапређења сарадње између полицијских и правосудних органа и побољшања размене информација и координације међу државним органима, Министарство правде је покренуло иницијативу за успостављање Координационог радног тела Владе за правосуђе и унутрашње послове (Комисије за координацију активности у области правде и унутрашњих послова), чијим радом би координисало Министарство правде, а бавила се питањима из области правосуђа и унутрашњих послова. Комисију ће чинити представници надлежних државних органа за област правосуђа и унутрашњих послова, као и осталих државних органа по позиву.

Затворски услови

Законодавство у области извршења кривичних санкција усклађено је у највећој мери са европским стандардима. Управа за извршење заводских санкција спроводи стандарде и препоруке Европског комитета за спречавање тортуре и нељудског или понижавајућег поступања и кажњавања и Европска затворска правила.

Најзначајнији реформски приоритет у овом тренутку је реконструкција постојећих и изградња нових објеката за смештај лица лишених слободе, како би створили хумане и безбедне услове за извршење казне затвора. Завршетак планираних реконструкција и изградње објеката одређен је за 2011. годину.

Континуирано се спроводи обука запослених у Управи у поступању са лицима лишеним слободе у складу са Европском конвенцијом за заштиту људских

права и основних слобода, стандардима и препорукама Европског комитета за спречавање тортуре и нељудског или понижавајућег поступања и кажњавања и Европским затворским правилима.

У новије време јавља се тенденција хуманизације пеналне праксе и ублажавања ретрибутивне компоненте казне, поготово у случајевима извршења лакших кривичних дела. У Републици Србији, извршење санкција изречених као алтернатива казни затвора, обавља Повереничка служба, у оквиру Одељења за третман и алтернативне санкције Управе за извршење заводских санкција. Успостављањем Повереничке службе и отварањем прве канцеларије Одељења за третман и алтернативне санкције у Београду средином новембра 2008. године, створени су организациони услови да се алтернативне санкције на делотворан начин извршавају у пракси. До краја 2008. године планирано је да се оформи мрежа повереника, надлежних за извршење ових санкција у Београду, а у току 2009. да се прошири на целу територију Републике.

Успостављањем новог нормативног оквира и унапређењем кадровских, организационих и програмских основа, Повереничка служба ће прерасти у самосталну Пробациону службу у оквиру Министарства правде, са свим атрибутима и надлежностима које има већина развијених пробационих служби. Планирани временски оквир за остваривање овог циља је 2011. година.